

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Svatoně a soudců Pavla Šámala (soudce zpravodaje) a Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatele **A. M.**, t. č. ve Vazební věznici a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Praha Pankrác, zastoupeného Mgr. Janou Gavlasovou, advokátkou se sídlem Západní 449, Chýně, proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. listopadu 2023 č. j. 3 To 81/2023-53 a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 5. října 2023 č. j. 49 T 10/2016-4, za účasti **Vrchního soudu v Praze a Městského soudu v Praze**, jako účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 10. listopadu 2023 č. j. 3 To 81/2023-53 a usnesením Městského soudu v Praze ze dne 5. října 2023 č. j. 49 T 10/2016-4 bylo porušeno ústavně zaručené základní právo stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo vyjádřit se ke všem prováděným důkazům podle čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. listopadu 2023 č. j. 3 To 81/2023-53 a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 5. října 2023 č. j. 49 T 10/2016-4 se ruší.

Odůvodnění

I.**Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí**

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí s tvrzením, že jimi došlo k porušení jeho ústavně zaručených základních práv a svobod zakotvených v čl. 1, čl. 4, čl. 6 odst. 1, čl. 7 odst. 2 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 2, čl. 3, čl. 6 odst. 1 a čl. 18 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 1 Ústavy.

2. Z ústavní stížnosti a předložených podkladů se podává, že stěžovatel byl rozsudkem Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) ze dne 19. 7. 2018 sp. zn. 49 T 10/2016, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze (dále jen „vrchní soud“) ze dne 13. 12. 2019 sp. zn. 3 To 22/2019, odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody ve výměře osmi let, jehož výkon mu byl již sedmkrát odložen ze zdravotních důvodů podle § 322 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Naposledy tak bylo učiněno usnesením městského soudu ze dne 4. 7. 2023 sp. zn. 49 T 10/2016, kterým byl stěžovateli odložen výkon trestu odnětí svobody do 28. 10. 2023. Podáním doručeným soudu dne 3. 5. 2023 požádal stěžovatel o upuštění od výkonu trestu odnětí svobody z důvodu nevyléčitelné a životu nebezpečné nemoci. Městský soud usnesením ze dne 10. 5. 2023 sp. zn. 49 T 10/2016 upustil od výkonu uloženého trestu odnětí svobody. Toto usnesení ke stížnosti příslušného státního zástupce vrchní soud usnesením ze dne 12. 6. 2023 sp. zn. 3 To 33/2023 zrušil a vrátil věc městskému soudu k novému projednání.

3. Městský soud si na základě pokynu vrchního soudu vyžádal stanovisko Vězeňské služby České republiky, Generální ředitelství Praha, Odboru zdravotnické služby (dále i jen „Vězeňské služby ČR“ nebo „VS ČR“), zda mohou a jsou schopni stěžovateli poskytnout vhodnou zdravotnickou péči. Po kladné odpovědi ze strany Vězeňské služby ČR a po zjištění, že veškeré potřebné zdravotní vyšetření a úkony je věznice schopna zajistit, městský soud žádost stěžovatele o upuštění od výkonu trestu odnětí svobody v záhlaví specifikovaným usnesením zamítl.

4. Stížnost stěžovatele proti posledně zmíněnému usnesení městského soudu vrchní soud napadeným usnesením podle § 148 odst. 1 písm. c) trestního řádu zamítl. Po přezkoumání věci konstatoval, že podle vyžádaného stanoviska Vězeňské služby ČR byl stěžovatel jednoznačně schopen nastoupit do výkonu trestu odnětí svobody, a současně nedal stěžovateli za pravdu v tom jeho mínění, že povinností městského soudu bylo nařídít ve věci veřejné zasedání. K tomu zdůraznil, že v případě rozhodování o upuštění od výkonu trestu odnětí svobody podle § 327 odst. 3 trestního řádu zákon povinnost rozhodovat ve veřejném zasedání výslovně nestanoví, přičemž městský soud důvodně dospěl k závěru, že v dané věci není nařízení veřejného zasedání účelné.

II. Argumentace stěžovatele

5. Po rekapitulaci dosavadního průběhu trestního řízení stěžovatel v ústavní stížnosti uvádí, že rozhodující soudy pominuly aktuální lékařské zprávy a vycházely pouze ze sdělení Vězeňské služby ČR, ze kterého dovodily, že je schopen výkonu trestu, že netrpí žádnou závažnou (nevyлéčitelnou) nemocí a že mu ve výkonu trestu bude poskytnuta potřebná lékařská péče. Namítá, že ve věci mělo být nařizeno veřejné zasedání a že uvedené stanovisko Vězeňské služby ČR mu bylo doručeno až na jeho vyžádání dne 6. 10. 2023, tedy až po rozhodnutí městského soudu, a že mu tak bylo upřeno jeho právo na obhajobu, neboť námitky vůči postoji Vězeňské služby ČR mohl uplatnit až ve stížnosti proti usnesení městského soudu. Městský soud podle něj vůbec neuvažoval o veřejném projednání věci a nerespektoval tak dosavadní judikaturu Ústavního soudu – náleze ze dne 1. 12. 2015 sp. zn. II. ÚS 2307/15 (pozn. N 203/79 SbNU 305; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>).

6. V další části ústavní stížnosti stěžovatel poukazuje na údajnou svévoli soudů při hodnocení důkazů s tím, že pouze na základě stanoviska Vězeňské služby ČR vyslovily závěr o jeho zdravotním stavu, který je v příkrém rozporu s lékařskými zprávami a závěry vypracovaného znaleckého posudku. Poukazuje na to, že stanovisko Vězeňské služby ČR vypracovaly osoby bez lékařského vzdělání a že je v něm řada chyb a nepřesností. Je přesvědčen, že jde o tendenční zprávu, která dezinterpretuje předložené lékařské zprávy a zpochybňuje odborné závěry lékařských kapacit. Takový postup je podle stěžovatele neakceptovatelný a vede k přímému ohrožení jeho života. Má za to, že mělo být přihlédnuto k lékařským zprávám prof. MUDr. Věry Adámkové, CSc., a MUDr. Zdeňka Matějovského, CSc., z nichž jednoznačně vyplývá, že trpí nevyлéčitelným životu nebezpečným onemocněním. Dodává, že jeho zdravotní stav se v důsledku péče vězeňské služby, resp. v důsledku neposkytnutí potřebné lékařské péče zhoršuje.

III. Vyjádření účastníků řízení a vedlejších účastníků řízení

7. Ústavní soud vyzval podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu účastníky řízení a vedlejší účastníky řízení, aby se k ústavní stížnosti vyjádřili.

8. Vrchní soud ani městský soud se ve stanovené lhůtě k věci nevyjádřily.

9. Vrchní státní zastupitelství se vzdalo postavení vedlejšího účastníka, Ústavní soud proto s ním jako s vedlejším účastníkem dále nejednal.

10. Městské státní zastupitelství nevyužilo možnosti vyjádřit se k ústavní stížnosti, čímž nastoupila domněnka, že se vzdalo postavení vedlejšího účastníka řízení. Ústavní soud proto s ním jako s vedlejším účastníkem dále nejednal.

11. Vzhledem k tomu, že žádný z účastníků řízení ani vedlejších účastníků řízení se k věci nevyjádřil, byla replika stěžovatele bezpředmětná.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

12. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení. Shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla vydána rozhodnutí napadená v ústavní stížnosti. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Jeho ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*), neboť vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

13. Ústavní soud ustáleně judikuje, že je podle čl. 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. též § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Není součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy), není jim instančně nadřízen, a nezasahuje do rozhodovací činnosti soudů vždy, když došlo k porušení „běžné zákonnosti nebo k jiným nesprávnostem“, ale až tehdy, představuje-li takové porušení zároveň porušení ústavně zaručeného základního práva nebo svobody [srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 25. 1. 1995 sp. zn. II. ÚS 45/94 (N 5/3 SbNU 17)]. V řízení o ústavní stížnosti tedy není sama o sobě významná námitka „nesprávnosti“ napadeného rozhodnutí, a není rozhodné, je-li dovozována z hmotného či procesního (podústavního) práva.

14. Po posouzení věci Ústavní soud shledal, že ústavní stížnost stěžovatele je důvodná, neboť napadeným rozhodnutím došlo k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny a práva vyjádřit se ke všem prováděným důkazům podle čl. 38 odst. 2 Listiny.

a) Obecná východiska

15. Ústavní soud si je vědom specifík vykonávacího trestního řízení, jehož součástí je i rozhodování o upuštění od výkonu trestu odnětí svobody nebo jeho zbytku podle ustanovení § 327 trestního řádu, které má fakultativní povahu, přičemž posouzení podmínek tohoto institutu náleží plně do pravomoci soudů [srov. náleží ze dne 1. 12. 2005 sp. zn. II. ÚS 715/04 (N 219/39 SbNU 323)]. Na straně druhé však zdůrazňuje, že již s ohledem na článek 4 Ústavy nelze ani v takovém řízení rezignovat na institucionální záruky spravedlivého procesu (srov. čl. 36 a násl. Listiny a čl. 6 Úmluvy), jehož základem jsou mimo jiné i práva uvedená v článku 38 odst. 2 Listiny. Vždy je proto třeba přiměřeně aplikovat závěry stran práva na přítomnost u jednání a práva vyjádřit se k prováděným důkazům, k nimž Ústavní soud dospěl ve svých nálezech týkajících se procesních práv obviněných v trestním řízení. Soudní rozhodnutí nemůže být založeno na něčem, co nebylo předmětem diskuse stran, resp. co jim nebylo předloženo k diskusi. Tato diskuse nemusí mít vždy nutně ráz ústního slyšení. Veřejné projednání věci za přítomnosti stran je však zpravidla nejlepším předpokladem kontradiktornosti řízení [srov. náleží ze dne

11. 5. 2004 sp. zn. I. ÚS 176/04 (U 31/33 SbNU 515) a ze dne 23. 3. 2004 sp. zn. I. ÚS 573/02 (N 41/32 SbNU 397)].

16. Trestní řád rozeznává vedle hlavního líčení jako další formy jednání soudu veřejné a neveřejné zasedání. Veřejné zasedání je určeno k projednávání buď přímo otázky viny a trestu, nebo otázek, které se svým významem a povahou této základní otázky trestního řízení blíží. Naopak neveřejné zasedání je zpravidla vyhrazeno pro jednání soudu, v němž se rozhodují otázky menšího významu, kdy není třeba zjišťovat stanoviska stran, jejichž součinnost zde není nutná. Je zde preferována rychlost a operativnost.

17. Podle § 240 trestního řádu rozhoduje soud v neveřejném zasedání tam, kde není zákonem předepsáno, že se rozhoduje v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání (v některých případech trestní řád neveřejnou formu zasedání soudu výslovně stanoví, jindy ji za určitých podmínek připouští jako alternativu k veřejnému zasedání). S ohledem na znění § 240 trestního řádu lze v neveřejném zasedání rozhodnout i tam, kde výslovně není uvedena (předepsána) žádná forma jednání. Nesmí však dojít k porušení zásad a pravidel dokazování takovým způsobem, který by ve výsledku mohl neoprávněně omezit stěžovatelovo právo na efektivní obhajobu (srov. již shora zmíněný nález sp. zn. II. ÚS 2307/15).

18. Součástí práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny je i právo na odůvodnění rozhodnutí soudu a zákaz svévole, které jsou obecně odvoditelné z kautel právního státu, v němž je nepřípustné, aby soud neseznámil jednotlivce s logickým, náležitým a spravedlností odpovídajícím odůvodněním rozhodnutí.

19. Požadavek řádného odůvodnění soudního rozhodnutí má v právním státě několik účelů. Slouží k omezení či vyloučení libovůle [nález ze dne 20. 6. 1995 sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257)] a seznámení účastníků řízení s důvody, na kterých soud založil své rozhodnutí, a tedy zvýšení přesvědčivosti rozhodnutí [nález ze dne 13. 8. 2018 sp. zn. I. ÚS 3755/17 (N 135/90 SbNU 227), bod 21, či ze dne 26. 9. 1996 sp. zn. III. ÚS 176/96 (N 89/6 SbNU 151)]. Zvyšuje též kontrolovatelnost soudního rozhodování veřejností. Jednoduše řečeno, v právním státě je nepřípustné, aby se stát dopouštěl zásahů do práv jednotlivce bez toho, aby tento zásah odůvodnil, resp. bez toho, aby jednotlivce seznámil s jeho logickým a spravedlností odpovídajícím právním základem. Absence odůvodnění naopak výrazně limituje aplikaci principu právní jistoty a předvídatelnosti práva. Pouze kvalitně odůvodňovaná rozhodnutí totiž omezují prostor pro případnou svévoli a zajišťují i podobné posuzování srovnatelných případů [nálezy ze dne 13. 12. 2016 sp. zn. II. ÚS 1189/15 (N 240/83 SbNU 739) či ze dne 28. 11. 2018 sp. zn. II. ÚS 482/18 (N 195/91 SbNU 411), bod 21].

b) Aplikace obecných východisek na posuzovanou věc

20. V nyní posuzované věci z obsahu spisového materiálu plyne, že podáním ze dne 5. 11. 2020 stěžovatel požádal o odklad výkonu uloženého trestu odnětí svobody. Této jeho žádosti bylo vyhověno usnesením městského soudu ze dne 19. 11. 2020 sp. zn. 49 T 10/2016. Následně bylo jeho žádostem o odklad výkonu trestu odnětí svobody vyhověno ještě šestkrát, a to usneseními městského soudu ze dnů 24. 5. 2021, 16. 9. 2021, 28. 2. 2022, 21. 9. 2022, 26. 1. 2023 a 4. 7. 2023. Podkladem pro rozhodování soudu byly vždy aktuální lékařské zprávy ošetřujících lékařů stěžovatele, kteří ve svých zprávách mimo jiné zdůrazňovali zhoršující se zdravotní stav, neléčitelnost onemocnění, hrozbu

duplicity nádoru a ohrožení života. Zejména z lékařských zpráv MUDr. Zdeňka Matějovského, CSc., prof. MUDr. Věry Adámkové, CSc., a znaleckého posudku (a jeho doplňků) z oboru zdravotnictví, odvětví ortopedie, specializace traumatologie, vypracovaného MUDr. Michalem Šleglem, vyplynulo (zkráceně uvedeno), že stěžovatel je v současné době v nestabilním stavu, kdy se začínají zhoršovat nežádoucí účinky podané chemoterapie, že má poruchu srdeční, ledvinných a jaterních funkcí, poruchu vedení nervů a poruchu plic, že lze s vysokou pravděpodobností predikovat zhoršení jeho zdravotního stavu, že se má vyvarovat stresům a nárazové zátěži a že s ohledem na zdravotní stav není schopen vykonávat trest odnětí svobody.

21. Usnesením městského soudu ze dne 10. 5. 2023 sp. zn. 49 T 10/2016 bylo rozhodnuto o upuštění od výkonu trestu odnětí svobody s tím, že z předložených lékařských zpráv a znaleckého posudku, který byl doplněn na základě žádosti soudu o jím položené otázky, zcela jednoznačně vyplývá, že stěžovatel trpí závažným nevléčitelným onemocněním, nástup výkonu trestu odnětí svobody by pro něj mohl představovat přímé ohrožení na životě, a že v důsledku závažného onemocnění není dlouhodobě schopen vykonávat trest odnětí svobody.

22. Uvedené rozhodnutí městského soudu bylo však zrušeno usnesením vrchního soudu ze dne 12. 6. 2023 sp. zn. 3 To 33/2023 s pokynem, aby městský soud vyžádal stanovisko lékařské komise vězeňské služby k tomu, zda lze stěžovateli garantovat vysoce specializované zdravotnické kontroly, jež jeho současný stav vyžaduje.

23. Městský soud při respektování pokynu vrchního soudu předal příslušné lékařské zprávy Vězeňské služby ČR k posouzení, zda lze stěžovateli garantovat ve výkonu trestu vysoce specializovanou zdravotnickou péči. Vězeňská služba ČR ve svém stanovisku ze dne 20. 9. 2023 soudu sdělila, že je schopna stěžovateli ve výkonu trestu odnětí svobody potřebnou lékařskou péči zajistit, poskytnout různé specialisty (i ve spolupráci s mimovězeňskými poskytovateli zdravotních služeb), a že nic nebrání tomu, aby stěžovatel trest odnětí svobody nastoupil. Městský soud v neveřejném zasedání provedl důkaz přečtením tohoto stanoviska Vězeňské služby ČR a na jeho základě nově (oproti svému předchozímu rozhodnutí) zhodnotil provedené důkazy, když toliko z daného stanoviska Vězeňské služby ČR vyvodil, že onemocnění stěžovatele, byť je lze hodnotit jako vážné, je možno léčit i ve vězeňském prostředí. Učinil tak, aniž by zohlednil závěry předložených aktuálních lékařských zpráv a vypracovaného znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví ortopedie, specializace traumatologie (resp. jeho doplnění), aniž by stěžovatele (obhajobu) seznámil s tímto novým důkazem (stanoviskem Vězeňské služby ČR), o nějž své zamítavé rozhodnutí opřel, a aniž by stěžovateli umožnil se k tomuto novému „klíčovému“ důkazu vyjádřit.

24. Se závěrem městského soudu se ztotožnil i vrchní soud, přičemž odmítl i námitku stěžovatele, že neměl možnost se ke stanovisku Vězeňské služby ČR vyjádřit, neboť mu bylo doručeno až dne 6. 10. 2023, tedy poté, co již bylo městským soudem rozhodnuto (5. 10. 2023). Vrchní soud označil postup městského soudu jako zcela správný s tím, že předmětné sdělení bylo stěžejním a jednoznačným a kategorickým důkazem, z něhož mohl soud při svém rozhodování vycházet, a že byť mohl stěžovatel námitky vůči postoji vězeňské služby uplatnit až ve stížnosti proti usnesení městského soudu, nebyl krácen na svých právech, neboť vrchní soud se s nimi řádně vypořádal. Dne 22. 12. 2023 stěžovatel nastoupil výkon trestu.

25. Ačkoliv Ústavnímu soudu nepřísluší, aby hodnotil splnění podmínek pro upuštění od výkonu zbytku trestu odnětí svobody, neboť jejich posouzení náleží plně do pravomoci soudů, které musí vzít v úvahu závažnost nemoci, její stadium a průběh, možnosti věznice zajistit odpovídající léčebnou péči, jakož i délku nevykonaného trestu, přisvědčuje stěžovateli v tom, že rozhodující soudy v podstatě pominuly důležité závěry vyplývající z lékařských zpráv i znaleckého posudku (včetně jeho doplňků), ze kterých se podávalo, že s ohledem na jeho zdravotní stav není schopen uložený trest odnětí svobody vykonávat. Vyšly toliko z vypracovaného stanoviska Vězeňské služby ČR, Generální ředitelství Praha, Odboru zdravotnické služby, ze dne 25. července 2023, podepsaného ředitelem odboru zdravotnické služby, poukazujícího na to, že vězeňská nemocnice, sice nedisponuje vším potřebným vybavením a všemi specializovanými odborníky, ale je schopna zajistit stěžovateli odpovídající péči, a dále z dalšího aktualizovaného stanoviska téhož subjektu ze dne 20. 9. 2023, ve kterém na podkladě předložené zdravotnické dokumentace posoudila zdravotní stav stěžovatele a v návaznosti na předchozí stanovisko dospěla k závěru, že „odklad výkonu trestu odnětí svobody není indikován a kritéria pro možné užití § 327 odst. 3 trestního řádu k upuštění od výkonu trestu naplněna nejsou... Po vyslovení přesvědčení, že VS ČR je schopna jmenovanému (stěžovateli) potřebnou péči poskytnout, popř. cestou mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb zajistit potřebnou léčebnou péči, konstatovala, že jmenovaný může výkon trestu odnětí svobody nastoupit – s aktuálními lékařskými nálezy, zejména zprávou kardiologa – určením soudu přímo na lůžko oddělení interních oborů vězeňské nemocnice Vazební věznice a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Praha Pankrác, kde bude jeho zdravotní stav ve spolupráci s mimovězeňskými poskytovateli zdravotních služeb řádně ověřen a zjištěn.“ Dále v tomto stanovisku bylo konstatováno, že po prostudování všech odborných nálezů vztahujících se ke zdravotnímu stavu stěžovatele, včetně nálezů nově zaslaných, opětovně uvádíme, že stěžovatel „může nastoupit trest odnětí svobody s podmínkou, že bude určením soudu realizována jeho vstupní hospitalizace na oddělení interních oborů vězeňské nemocnice Vazební věznice a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Praha Pankrác. Tam bude po předložení aktuálních lékařských nálezů vlastními silami vězeňské nemocnice a především za spolupráce mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb (včetně IKEM, FNB, Fakultní Thomayerova nemocnice, VFN a dalších – dle již objednaných termínů) uskutečněno potřebné dovyšetření. Vstupně bude zajištěna i intervence a následný dohled nutričního terapeuta nad dietním stravováním stěžovatele.“

26. Z toho je zřejmé, že neumožnily-li příslušné soudy za této situace stěžovateli, aby se seznámil se stanoviskem Vězeňské služby ČR, Generální ředitelství Praha, Odboru zdravotnické služby, coby novým a pro rozhodnutí věci zásadním důkazem, zabránily stěžovateli provést efektivní obranu. Současně nezohlednily všechny rozhodné podklady pro svůj postup, proto jejich napadená rozhodnutí nelze považovat za dostatečně a přesvědčivě odůvodněná. Svá rozhodnutí a řízení mu předcházející tak zatížily vážnou vadou nesoucí znaky libovůle, jež ve svém důsledku způsobila porušení stěžovatelova práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny a práva vyjádřit se ke všem prováděným důkazům podle čl. 38 odst. 2 Listiny (srov. nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2307/15).

27. Za stavu, kdy z lékařských zpráv a znaleckého zkoumání vyplývá, že zdravotní stav stěžovatele je velmi vážný a má zhoršující se tendenci, což se dokonce konstatuje i ve zmíněných zprávách Vězeňské služby ČR, Generální ředitelství Praha, Odboru zdravotnické služby, ze dne 25. 7. 2023 a ze dne 20. 9. 2023, se hodnocení onemocnění

stěžovatele a možností věznice zajistit jeho léčebnou péči, jak je provedly příslušné soudy, jeví jako jednostranné a především předčasné. Měly-li soudy pochybnosti o závěrech znaleckého zkoumání, nabízela se možnost zadání revizního znaleckého posudku, který však vypracován nebyl. Rozhodnutí toliko na základě stanoviska vězeňské služby, které ani nebylo vypracováno lékařem, ale ředitelem odboru zdravotnické služby, nelze v posuzovaném případě akceptovat, zvláště když je v něm polemizováno se „znaleckým posudkem MUDr. Michala Šlégl z 10/2022, jinak znalce v oboru zdravotnictví, odvětví ortopedie a traumatologie, který je doplněn aktualizací z 3/2023,“ a který i podle zmíněných zpráv velmi podrobně sumarizuje výsledky poskytované léčebné péče na daná témata od roku 2005. Jak se uvádí ve zprávě Vězeňské služby ČR, Generální ředitelství Praha, Odboru zdravotnické služby, ze dne 20. září 2023: „Znalec sice uvádí, že jmenovaný podle něj není schopen výkonu trestu odnětí svobody, jeho nástup pokládá za vysoce rizikový a nedoporučuje jej, přesto vzápětí uvádí, že u onkologického hlediska lze hovořit u jmenovaného o dlouhodobé (od 2005) remisi onemocnění, i když nejde podle něj o plné uzdravení a nelze tvrdit, že u něj nehrozí recidiva onkologického onemocnění. Takové tvrzení není možné vyslovit v podstatě u většiny přestálých onkologických onemocnění, u kterých bylo dosaženo nejen dlouhodobé remise či byla dokonce označena jako vyléčená. Stav dlouhodobé remise v péči praktického lékaře za frekventní dispenzarizace široké palety specialistů, kterou je VS ČR schopna poskytnout či ve spolupráci s mimovězeňskými poskytovateli zdravotních služeb zajistit, není důvodem pro vyslovení kontraindikací k výkonu trestu odnětí svobody a pro podání návrhu na jeho odklad ze zdravotních důvodů ve smyslu § 322 trestního řádu.“ Aniž by Ústavní soud zpochybňoval závěr citovaného znaleckého posudku či opačný závěr uvedené zprávy je třeba zdůraznit, že s ohledem na závažnost onemocnění stěžovatele a další zmíněné okolnosti bylo třeba se touto polemikou a uvedenými rozpornými závěry v rámci dokazování zabývat a následně se s nimi v napadeném rozhodnutí vypořádat, což však ani městský soud (byť dokonce závěry uvedeného znaleckého posudku na str. 2 odůvodnění napadeného usnesení v rámci shrnutí dokazování před prvním usnesením ze dne 10. 5. 2023, jímž upustil od výkonu uloženého trestu odnětí svobody, citoval), ani vrchní soud neučinily a náležitě se s nimi nezabývaly. Ve svých rozhodnutích se s těmito rozpornými závěry nevypořádaly, když daly bez dalšího přednost stanovisku Vězeňské služby ČR, Generální ředitelství Praha, Odboru zdravotnické služby, ve zprávě ze dne 20. září 2023, které podle vrchního soudu vyznívá „zcela jednoznačně, kategoricky, a nepřipouští jakoukoliv další polemiku [pozn. s ohledem na to dokonce vrchní soud „vzal zpět své upozornění v předchozím zrušujícím usnesení, aby se v případě, kdy by se předmětné stanovisko Vězeňské služby stavělo ke zdravotní způsobilosti odsouzeného (stěžovatele) k výkonu trestu kladně, neopomenul zhodnotit ustálenou judikaturu Ústavního soudu, podle které je nezbytné dbát na zachování práva odsouzeného na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny (viz náleze ze dne 1. 12. 2015 sp. zn. II. ÚS 2307/15) a zvážil zda je namístě odsouzenému umožnit, aby se k závěrům lékařské komise Zdravotnické služby Vězeňské služby vyjádřil ve veřejném zasedání.“] Takový postup, kdy rozhodující pro zhodnocení odborných lékařských závěrů je v podstatě jen jejich „jednoznačnost a kategoričnost“ a nikoli odborná správnost, nelze považovat za zákonný a s ohledem na to, co již bylo uvedeno shora, ani za ústavně konformní.

28. K tomu Ústavní soud dodává, že krátce poté, co stěžovatel nastoupil výkon trestu (22. 12. 2023), mu byl na návrh lékaře vězeňské služby MUDr. Jána Laurince výkon trestu přerušen od 21. 2. 2024 do 19. 3. 2024 za účelem podrobení se specializovaným vyšetřením, která vězeňská služba nebyla schopna zajistit. Z třetího doplnku znaleckého

posudku MUDr. Michala Šléglá ze dne 28. 3. 2024, jenž byl předložen stěžovatelem (resp. jeho právní zástupkyní v rámci doplnění jeho vyjádření) v řízení před Ústavním soudem, vyplynulo, že stěžovatel byl v době přerušení výkonu trestu vyšetřován pro duplicitu a možnou triplicitu nádorového onemocnění, kdy elevace CA 15-3 byla vyřešena odstraněním prsních žláz, poté došlo k poklesu onkomarkeru na normu. Dále je v řešení ložisko 4. žebra, a jsou dovyšetřována ložiska prostaty i hematurie. Z hlediska zhoršujícího se pooperačního nálezu na levém prsu je na 10. 5. 2024 naplánována revizní operace prsní žlázy a nové histologické posouzení. Při vyšetření EKG byly u stěžovatele potvrzeny spasmus. Došlo u něj k výraznému úbytku váhy a svalové hmoty, jeho stav se podle znalce zhoršuje jak v rámci fyzické a psychické složky, tak z hlediska onkologického. Znalec uzavřel, že stav stěžovatele je i nadále nestabilní, velmi vážný, s nutností akutní specializované péče, kterou již není možné odkládat, vyžaduje i cílená režimová opatření, která není možné ve výkonu trestu dodržet. Zdůraznil rovněž, že u stěžovatele trvá vysoké riziko náhlého úmrtí (alergická reakce, infarkt myokardu aj.).

29. Již jen z důvodů, že stěžovateli byl výkon trestu odnětí svobody přerušena za účelem podrobení se vysoce specializovaným zdravotnickým vyšetřením, a následně bylo ve zmíněném dodatku znaleckého posudku MUDr. Michala Šléglá ze dne 28. 3. 2024 konstatováno, že u něj došlo k výraznému úbytku váhy a svalové hmoty, přičemž se jeho stav podle znalce zhoršuje jak v rámci fyzické a psychické složky, tak z hlediska onkologického, vyvolává pochybnosti jednoznačný závěr obecných soudů v napadených rozhodnutích, že vězeňská služba je schopna odpovídající péči stěžovateli bez ohrožení jeho stávajícího zdravotního stavu v rámci výkonu trestu zajistit, což ve shora zmíněných stanoviscích ze dne 25. 7. 2023 a ze dne 20. 9. 2023 „jednoznačně a kategoricky“ tvrdila, byť samozřejmě jde o skutečnosti, které rozhodující soudy nemohly v době rozhodování vědět. Přitom zároveň nelze přehlédnout, že při rozhodování o upuštění od výkonu trestu odnětí svobody podle § 327 odst. 3 trestního řádu, jde nejen o současný zdravotní stav (zjištění, že odsouzený stěžovatel onemocněl nevléčitelnou nemocí), ale také vždy o určitou prognózu vývoje takového zdravotního stavu, což zákon vyjadřuje tím, že nevléčitelná nemoc musí být „životu nebezpečná“. Znalec totiž následně k tomu uvedl, že „nadále tedy trvá, že stav posuzovaného (pozn. stěžovatele) je nestabilní, velmi vážný, s nutností akutní specializované péče, kterou již není možné dále odkládat, vyžaduje i cílená režimová opatření, která dle subjektivního vyjádření posuzovaného není možné ve výkonu trestu dodržet, objektivně toto tvrzení lze potvrdit výše uvedenou fyzickou i psychickou dekompenzací. Prognóza posuzovaného je vážná a nejistá. Onemocnění se bude jistě pouze zhoršovat, nelze však ani predikovat jakou rychlostí. Adekvátní léčbou a dodržováním režimových opatření je možné progresy onemocnění zpomalit, či na čas stabilizovat. I vzhledem k věku posuzovaného (stěžovatele) nadále trvá vysoké riziko náhlého úmrtí tak, jak bylo výše v posudku opakovaně řečeno (alergická reakce, infarkt myokardu, aj.).“

30. Napadená rozhodnutí jsou z výše rozvedených důvodů v zásadě nepřezkoumatelná a současně i neústavní, neboť nenaplnují požadavky na transparentnost a kontrolovatelnost soudních rozhodnutí, a naopak poskytují prostor pro libovůli v soudním rozhodování.

VI. Závěr

31. Jakkoliv Ústavní soud respektuje nezávislost obecných soudů, zdůrazňuje, že ta se musí uskutečňovat nejen v zákonném, ale prioritně v ústavním rámci, jehož součástí je i právo na řádný zákonný proces (srov. i § 2 odst. 1 trestního řádu), ve kterém musí být vyloučena libovůle v rozhodování, a jehož neodmyslitelnou součástí je i právo na projednání každé věci v řádném trestním řízení, což je nevyhnutelnou podmínkou existence demokratického právního státu. V nyní posuzované věci Ústavní soud shledal v postupu městského soudu a vrchního soudu jeho porušení, a to ve smyslu porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny ve vztahu k provedení dokazování a zhodnocení důkazů podle § 2 odst. 6 tr. řádu, jakož i práva vyjádřit se ke všem prováděným důkazům podle čl. 38 odst. 2 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a napadená usnesení městského soudu a vrchního soudu podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

32. Úkolem rozhodujících soudů, vázaných vysloveným právním názorem Ústavního soudu (čl. 89 odst. 2 Ústavy), bude ve věci opětovně rozhodnout, a to při zohlednění všech relevantních aspektů věci, jak byly popsány výše. Nově bude třeba i reflektovat i shora uvedené rozpory ve vyjádřeních Vězeňské služby ČR, Generální ředitelství Praha, Odboru zdravotnické služby, ze dne 25. 7. 2023 a ze dne 20. 9. 2023 a ve znaleckém posudku MUDr. Michala Šlégl, a to včetně jeho posledního doplňku ze dne 28. 3. 2024, a v dalších lékařských zprávách, které bude třeba učinit předmětem dokazování (včetně kompletní lékařské dokumentace, kterou vyžádal Ústavní soud). Po provedení náležitého dokazování, kdy není vyloučeno ani zpracování nového revizního znaleckého posudku o aktuálním zdravotním stavu stěžovatele z hlediska jeho dalšího výkonu trestu odnětí svobody, bude třeba provedené důkazy náležitě zhodnotit ve smyslu § 2 odst. 6 trestního řádu. V úvahu přitom připadá nejen rozhodnutí o žádosti o upuštění od výkonu trestu odnětí svobody podle § 327 trestního řádu (vyhověním či zamítnutím), ale příp. i rozhodnutí o přerušení výkonu trestu odnětí svobody na potřebnou dobu podle § 325 trestního řádu, neboť toto rozhodnutí může předseda senátu učinit i bez návrhu (srov. č. 18/1074 Sb. rozh. tr.); přerušit výkon trestu odnětí svobody podle § 325 odst. 1 trestního řádu lze jen tehdy, jestliže je odsouzený stížen těžkou, ale vyléčitelnou chorobou (srov. i č. 31/1965 Sb. rozh. tr.), kdy tedy lze předpokládat, že po vyléčení odsouzeného bude možno zbytek trestu vykonat (č. 61/1991 Sb. rozh. tr.). V případě, že by byl zpracováván nový znalecký posudek lze v rámci něho vyžádat i posouzení zdravotního stavu stěžovatele z uvedených hledisek § 325 odst. 1 trestního řádu. Pro úplnost je třeba dodat, že je-li odsouzený stížen těžkou nemocí, nevyžaduje se, aby jej zároveň ohrožovala na životě, jako je tomu v případě upuštění o výkonu trestu podle § 327 odst. 2 trestního řádu. Při rozhodování je třeba zvážit jak dopady zjištěné těžké nemoci na osobu odsouzeného stěžovatele, tak i aktuální schopnosti jeho léčby ze strany věznice, resp. Vězeňské služby a posoudit, zda jsou dány důvody pro upuštění od výkonu trestu odnětí svobody či přerušení výkonu trestu nebo pro přijetí jiného opatření zpravidla Vězeňskou službou. Nové rozhodnutí je třeba řádně a v souladu s uvedenou judikaturou Ústavního soudu odůvodnit (viz sub 18 a 19 shora).

33. Ústavní soud o ústavní stížnosti rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť měl za to, že od něj nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 17. dubna 2024

Jan Svatoň
předseda senátu